

Details over de vondst van de Peelhelm volgens Leo Kluytmans te Helenaveen

1 januari 1970 "De mystiek van de Peel" door Leo Kluytmans te Helenaveen

5 De 'poepen' een volksstam uit Westfalen in Duitsland hadden als deskundigen op dat gebied de Peel met afvoer-wijken en zij-vaartjes doorsneden. En onmiddellijk daarop hadden gemigreerde arbeiders de grote aanval ingezet. In de tachtiger jaren in het midden begonnen naderde men in het voorjaar van 1910 de laatste 'vale banken', die doodliepen tegen de brede voet van de hoogte waar ze in de

10 volle lengte parallel mee lagen. Onder die honderden naamloze arbeiders zou Gabriël Smolenaars (roepnaam Gebbel) uit Meijel de ontdekking doen. Toen de lange rij turfgravers zwoegend en zwetend die 'deuk' in het veen naderde, had niemand er een idee van wat hun wachtte. Ze hadden het kunnen weten, met een beetje doorzicht, die in het oog vallende inzinking.

15 Het is wel mogelijk dat in die lange tijd door de slag de plek vervaagd was. Wild en hard werd er gewerkt, het beulswerk turfgraven, er werd geld verdiend, en de opzichters der NV's hielden er geen overwegingen op na welke buiten de harde praktijk van hun (bazigheden) vielen. [...]

20 Maar de arbeiders groeven door, het tempo lag hoog, veel te hoog. Een van hen was al 'vreemde dingen gepasseerd', tot hij uiteindelijk bij de helm uitkwam. Eerst meende hij dat het een in elkaar getrapte blikken bus of pot was, maar de schemerende glans trok toen de aandacht, ook van de medearbeiders. (Van een van hen heb ik vijftig jaar later veel hulp gehad met het zuiver definiëren van de plek.)

25 Met z'n allen werd de helm nader bekeken, met waste hem in het derde poepenvaartje af, waar men vlug van terugkwam toen men merkte dat er iets afviel (versieringsknoppen). De helm was erg beschadigd door de slagen tóén!

30 Het Rijksmuseum [van Oudheden] te Leiden dat de helm in 1911 [moet zijn 1910] aankocht, heeft hem bij de goudsmiden Du Chattel laten restaureren, het was beter voor mij geweest van niet. Toen de vindsters door de glans een vermoeden kregen dat het goud zou kunnen zijn was het hek van de dam. Er maakte zich een geweldige opwindning van hen meester. En plotseling was ze er, de koorts, de goudkoorts, even gevaarlijk als de gele

35 koorts, een pseudo-gele koorts. En bedenkelijke bleke kleur trok over het gezicht van de vinder, zijn ogen kregen een waanzinnige glans, er ontwaakte in hem een wilde drift om zijn bezit veilig te stellen en te trachten uit de breiden. Hij begon met de vindplaats af te bakenen. Als een goudzoeker in het Wilde Westen paalde hij zijn 'claim' af. Maar hij zocht zijn bescherming niet in een 'colt', maar in zijn scherpe gravers-schop die hij dreigend in het rond zwaaide. Hij waarschuwde ieder die nabij kwam de lijn die hij getrokken had niet te overschrijden.

40 "Ik had ze de kop gekloofd"! vertelde hij later. De waarschuwing was gemeend, dat merkte men wel. Niemand die het ook waagde die lijn te overschrijden. De arbeiders die te hoop liepen, dromden op veilige afstand samen. Badend in het zweet, totaal bezeten van de goudkoorts, was de vinder over zijn zenuwen heen van de emotie. Als een dolleman trok en rukte hij aan de leren mantel van de officier die met stukken en brokken tevoorschijn kwam. Alles wat geen goud was smiet hij over de Peel. Zelfs de schoenen van de Romein lagen

50 dagenlang over de Peel te slingeren. Het waren er drie, één van een grotere maat, dat aan dat voorname punt geen aandacht geschonken is, is onbegrijpelijk, veel mensen zijn niet tot combineren in staat. Het verslag dat een zekere dr. Evelein in opdracht van het Rijksmuseum van het geval maakte was volkomen waardeloos. In Oudheidkundige Medede[el]ingen van 1911 staat

55 alleen een dorre opsomming van de voorwerpen ergens in de Peel gevonden. Geen definiëring van de vindplaats, geen bijkomstigheden, zelfs de naam van de vinder niet. Nu mag men wel zeggen wat een stelletje prutsers de zaak toen verknoeid hebben, het is een wonder en onbegrijpelijk dat de schoenen niet verloren zijn gegaan, drie weken hebben ze nog op de Peel gelegen. Maar goud bleef onvindbaar voor de vinder, binnen in een turf vond hij een holte die gevuld was met een handvol muntjes, de beurs die later ook gevonden is, was leeg. Een jaar later, toen men de laatste 'bank' langs de hoogte afgroef, vond men nog een

60 mooi klein wijn-vaatje, met een paar liter inhoud, de rest van de totaal vertroebelde wijn zat er nog in. Het vaatje is naderhand wél zoek geraakt. Het vaatje werd bij

65

elkaar gehouden door tenen bandjes, en had een zilveren kraantje, jammer dat 't verloren is gegaan.

70 Een zilveren beker is ook nog gevonden, voorzien van een haakje om hem aan het getuig te hangen. Dit moet nog ergens particulier aanwezig zijn in een jachtslot in Loosdrecht dat toebehoord heeft aan de toenmalige directie van de Mij Helenaveen. En de vinder woelde maar door.

75 De toeschouwers onder de indruk van het gebeuren keken stil en zwijgend toe. Hoewel ze er geen enkele notie van hadden wat er eigenlijk voorviel, waarschuwde hun instinct hen dat er iets bijzonder gebeurde. Het nog zuiver instinct der primitieven deed hen begrijpen dat ze geconfronteerd werden met iets dat de grens van het gewone ver overschreed. Alles werkte er ook aan mee.

80 Terwijl een bleek omfloerste voorjaarszon het geheel een spookachtig reliëf verleende, verdiept en omzoomd door de wazige verten van de sombere Peel was het of de afschuwelijke misdaad uit de macabere duisternis van het moer, als een apocalyptische verschrikking oprees en in een pestilente demonen-stank gehuld naar buiten walmde, als was het een luguber fata-morgana der hel....

(Smolenaars vertelde later dat het er zo ellendig naar zwavel stonk...!)

Wat heeft dat te betekenen? [...]

85 Want instinctmatig voelde dat volk aan dat de inhoud van het gebeuren volumineus was en niet volledig in de natuurlijke gang in te brengen was.

90 Dat instinctmatige was de diepere oorzaak der er in 1910 zich zo'n opwinding van het volk meester maakte, het volk voelde het aan dat die vondst t.z.t. een ruk aan hun ketenen inhield, en al wisten zij het niet onder woorden te brengen, juist zoals het volk het nu aanvoelt dat in deze geschriften tot de kern der dingen wordt doordrongen. [...]